

TRANSFORMAREA SISTEMELOR ALIMENTARE

20 ANI
ÎN ROMÂNIA

ȘI A ECONOMIILOR LOCALE PENTRU NATURĂ ȘI OAMENI

CUVÂNT ÎNAINTE

Orieta Hulea

CEO, WWF Romania

La WWF-România, am învățat că trăinicia rezultatelor de conservare a naturii se construiește acolo unde oamenii, natura și economiile locale lucrează cu adevărat împreună.

În ultimii 20 de ani, ne-am străduit cu pasiune să reconectăm sistemele alimentare cu producătorii locali, să apropiem știința și fermierii în contextul schimbărilor climatice și al pierderii biodiversității, să punem polenizatorii pe agenda națională și să demonstrăm că alimentația publică, educația și dezvoltarea locală pot servi atât oamenilor, cât și naturii.

Totuși, aceste realizări dezvăluie și amploarea provocărilor cronice: politici fragmentate și inadecvate, capacitate instituțională limitată, economii locale fragile, acces inegal la oportunități de dezvoltare, la piețe și cunoaștere, toate acestea continuând să încetinească schimbarea sistemică. Sarcina noastră este să trecem de la proiecte-pilot promițătoare la transformare la nivel național, pentru a ne apropia de misiunea în care credem - construirea unui viitor în care oamenii trăiesc în armonie cu natura.

Am colaborat cu comunitățile locale pentru a transforma biodiversitatea și patrimoniul cultural în oportunități economice viabile, pilotând și pledând în același timp pentru modalități inovatoare care să-i recompenseze pe cei care au grijă de peisajele și ecosistemele noastre și investind într-o nouă generație de cetățeni implicați.

Privim înainte cu hotărâre și speranță - pentru a multiplica și extinde ceea ce funcționează, pentru a consolida parteneriatele în sectorul agroalimentar și între sectoare și pentru a integra sustenabilitatea și diversitatea în acest sistem al hranei care ne modelează viața de zi cu zi și influențează puternic sănătatea ecosistemelor de care depindem pentru propria noastră bunăstare.

“

Ambiția noastră este clară: o țară în care fermierii, consumatorii, tinerii, comunitățile locale, societatea civilă și instituțiile lucrează mai bine împreună și au mijloacele, capacitățile și motivația de a proteja și restaura natura, construind în același timp un sistem alimentar mai echitabil, incluziv, divers și sănătos pentru generațiile viitoare.

CONTEXT

Comunitățile rurale și urbane din România sunt profund conectate la natură prin modul în care alimentele sunt produse, distribuite și consumate, dar și prin tradiții, educație și practici cotidiene care modelează modul în care oamenii utilizează și prețuiesc resursele naturale și peisajele. De la mesele școlare și achizițiile publice la practicile agricole, polenizatori, piețele locale din zonele rurale și din orașe, activitățile din școli și comunități, destinații de ecoturism - aceste sisteme și practici influențează atât modul în care este gestionată natura, cât și modul în care oamenii se raportează la ea.

În ultimele două decenii, România s-a confruntat cu lacune persistente în acest domeniu: sisteme de achiziții alimentare determinate de cel mai mic preț, legături limitate între instituțiile publice și producătorii locali, educație ecologică insuficientă, sprijin slab pentru micii antreprenori rurali, reducerea accesului la piață pentru micii producători locali și o reducere similară a accesului la produse locale și sustenabile pentru consumatori, scăderea populațiilor de polenizatori din cauza intensificării practicilor agricole și a pierderii fermelor mici și tradiționale, precum și mecanisme inadecvate pentru recompensarea comunităților și producătorilor care mențin peisaje sănătoase cu Înaltă Valoare Naturală (HNV).

În acest context, WWF-România a lucrat pentru a identifica valorile naturale și practicile comunitare ce au dat naștere unui stil de viață în armonie cu natura și pentru a construi alături de comunitățile locale oportunități și cadre de lucru în care acestea să fie valorificate în epoca modernă, luând în considerare presiunile și amenințările politice, economice, precum și nevoile neadresate la nivel local - toate acestea capabile să erodeze patrimoniul natural, coeziunea socială și implicarea civică.

Mai degrabă decât intervenții izolate, accentul s-a pus pe pilotarea unor soluții cu potențial mare de îmbunătățire a politicilor publice, a canalelor de piață și a practicilor de consum, a direcțiilor de dezvoltare la nivel local, precum și a atitudinilor, comportamentelor și modului în care comunitățile generează valoare prin gestionarea responsabilă a resurselor naturale și peisajelor.

ROLUL WWF ÎN ACEASTĂ CĂLĂTORIE

WWF-România a acționat ca o punte între conservarea naturii și sistemele care modelează viața de zi cu zi: hrană, economii locale, educație și participare civică.

WWF contribuie prin:

- efectuarea de cercetări și promovarea de politici publice și a modele practice care pot face sistemele alimentare mai sănătoase, mai locale și mai sustenabile
- conectarea autorităților publice cu producătorii locali și actorii comunitari, creșterea capacității și disponibilității acestora de a colabora activ pentru a susține economiile locale și practicile sustenabile
- creșterea gradului de conștientizare și mobilizarea cetățenilor și a diferitelor segmente ale societății în jurul biodiversității, polenizatorilor și consumului responsabil
- dezvoltarea de instrumente educaționale care să ajute profesorii și tinerii să înțeleagă și să acționeze pentru natură și să ia parte la formarea unor obiceiuri de consum mai sănătoase
- ascultarea și canalizarea vocilor celor neauziți (de exemplu, tineri, mici fermieri) în rândul factorilor de decizie și al celor care elaborează politicile publice
- sprijinirea economiilor locale bazate pe natură, care creează valoare prin protejarea peisajelor
- testarea mecanismelor financiare și comunitare care recompensează gestionarea responsabilă și sprijină mijloacele de trai sustenabile în zonele rurale

Rolul WWF a fost de a ajuta la integrarea sustenabilității în sisteme și procese decizionale, de la modul în care instituțiile publice achiziționează alimente, la modul în care este furnizată educația non-formală, modul în care funcționează economiile locale și modul în care comunitățile gestionează și beneficiază de resursele naturale.

CUM ACȚIONĂM

© Bogdan Comănescu

WWF-ROMÂNIA PROMOVEAZĂ SISTEMELE ALIMENTARE ȘI ECONOMIILE LOCALE PRIN:

1 TRANSFORMAREA POLITICILOR DE ACHIZIȚII PUBLICE DE ALIMENTE LA NIVEL NAȚIONAL ȘI LOCAL

Sprrijinirea autorităților pentru a trece de la achiziționarea alimentelor la cel mai mic preț la criteriile de calitate-preț care valorizează produsele locale, certificate, sezoniere și cu lanț scurt.

2 CAPACITAREA INSTITUȚIILOR ȘI PRODUCĂTORILOR SĂ ACȚIONÉZE LA NIVEL LOCAL

Dezvoltarea capacității instituțiilor publice și a producătorilor de a utiliza criteriile de achiziții ecologice și de a accesa eficient sistemele alimentare publice.

3 MOBILIZAREA SOCIETĂȚII PENTRU INVERSAREA DÉCLINULUI POLENIZATORILOR

Coagularea societății civile, a cercetătorilor, apicultorilor, organizațiilor de tineret, companiilor și cetățenilor pentru a pleda pentru acțiuni integrate privind declinul polenizatorilor; implementarea de măsuri pentru a spori protecția polenizatorilor pe teren (de exemplu, efectuarea de cercetări privind pesticidele, crearea de habitate prietenoase cu polenizatorii, creșterea gradului de conștientizare cu privire la legătura dintre polenizatori și alimente, pledarea pentru politici mai bune în sectorul agricol).

4 INTEGRAREA SUSTENABILITĂȚII ȘI CULTIVAREA MOTIVAȚIEI DE A ACȚIONA ÎN SISTEMELE EDUCAȚIONALE

Dezvoltarea programelor școlare, a resurselor didactice, a cluburilor de tineret în zonele bogate în biodiversitate și a experiențelor practice de învățare care să conecteze tinerii și profesorii cu natura și cetățenia activă.

5 DEZVOLTAREA ECONOMIILOR LOCALE BAZATE PE NATURĂ

Sprijinirea și lucrul alături de comunitățile și partenerii locali pentru a dezvolta produse, servicii și

inițiative înrădăcinate în biodiversitate, patrimoniul cultural și practici de utilizare durabilă a resurselor; investiții directe în infrastructuri și servicii ecoturistice în zonele bogate în biodiversitate.

6 PILOTAREA STIMULENTELOR PENTRU GESTIONAREA NATURII

Pilotarea plăților pentru serviciile ecosistemice și a fondurilor comunitare care leagă beneficiarii serviciilor ecosistemice de cei care le întrețin.

7 SUSȚINEREA UNOR MEDII ALIMENTARE MAI DIVERSE ÎN ORAȘE ȘI A UNOR DECIZII DE CONSUM MAI ATENT GÂNDITE

Campanii și propunerea de politici pentru a sprijini mediile alimentare care fac produsele locale și durabile mai accesibile consumatorilor, implicând în același timp consumatorii pentru a susține modele de consum mai sănătoase și mai atent gândite.

8 INFLUENȚAREA POLITICILOR AGRICOLE LA NIVEL NAȚIONAL ȘI EUROPEAN

Efectuarea de cercetări, colaborarea cu diferite părți interesate și rețele de specialiști pentru a construi și propune politici/măsuri de politică în sectorul alimentar și agricol care să sprijine tranziția către un sistem alimentar mai sănătos și mai echitabil.

REALIZĂRI MAJORE

1 FERMIERI ȘI ȘTIINȚA S-AU UNIT PENTRU A DISCUTA DESPRE NEVOIA URGENTĂ DE REZILIENȚĂ CLIMATICĂ ÎN SISTEMELE DE PRODUCȚIE ALIMENTARĂ, CONSTRUIND PE ANI DE PROPUNERI DE POLITICI PUBLICE ȘI PROIECTE PENTRU SUSTINEREA PRACTICILOR AGRICOLE CU ÎNALTĂ VALOARE NATURALĂ ȘI A MICILOR PRODUCĂTORI

Fermierii au discutat cu climatologi, cercetători și autorități pentru a dezvolta în comun soluții pentru adaptarea la schimbările climatice și securitatea alimentară

1.A CONTEXT INIȚIAL

Fermierii români sunt din ce în ce mai expuși riscurilor climatice, cum ar fi secetele, valurile de căldură și schimbarea tiparelor de precipitații, cu impact direct asupra randamentelor, calității solului și veniturilor fermelor. Consultările și sondajele recente arată că o mare majoritate a fermierilor se confruntă deja cu impacturi climatice, în timp ce mulți raportează acces limitat la informații personalizate, servicii de consiliere și instrumente practice de adaptare.

În același timp, există o discrepanță evidentă între cunoștințele științifice și practica din teren. Fermierii se bazează adesea pe informații fragmentate, în timp ce procesele de cercetare și de elaborare a politicilor publice nu integrează suficient realitățile, constrângerile și cunoștințele locale ale fermierilor, în special când vine vorba de micii fermieri locali. Acest lucru limitează adoptarea unor practici rezistente la schimbările climatice și slăbește reziliența generală a sistemelor de producție alimentară.

Vulnerabilitatea crescândă în fața schimbărilor climatice apare după ani de degradare treptată a biodiversității pe terenurile agricole și subvenții inechitabile, deoarece Politica Agricolă Comună și transpunerea sa la nivel național au stimulat practicile intensive, fermele mari și consolidarea terenurilor, o simplificare periculoasă a peisajului, nereușind de asemenea să dezvolte și să ofere un serviciu riguros și accesibil de creștere și răspândire a cunoștințelor și abilităților care să-i ajute pe fermieri (indiferent de dimensiune) să înțeleagă și să integreze biodiversitatea și serviciile ecosistemice în activitatea agricolă.

1.B ABORDAREA STRATEGICĂ A WWF

Bazându-ne pe ani de propuneri de politici concrete, acționabile, bazate pe dovezi științifice, susținute și prin activități de advocacy, pentru integrarea și protejarea biodiversității, a practicilor agricole cu Înaltă Valoare Naturală și a micilor producători în politica agricolă la nivel național și european, am pus bazele unei colaborări cu Administrația Națională de Meteorologie și am lucrat pentru a reduce decalajul dintre știință și acțiune în fața noilor provocări climatice. Am început prin crearea unui prim dialog structurat, incluziv și informat între fermieri, oameni de știință și autoritățile publice, poziționând fermierii ca actori-cheie în elaborarea soluțiilor.

Abordarea s-a concentrat pe:

- conectarea fermierilor cu climatologi, cercetători și instituții publice
- transpunerea cunoștințelor științifice în perspective practice și relevante la nivel local
- captarea perspectivelor fermierilor pentru a fundamenta prioritățile de politici publice și cercetare
- crearea unei înțelegeri comune a riscurilor, nevoilor și oportunităților pentru toate părțile interesate

1.C SITUAȚIA ACTUALĂ ȘI PROGRESELE REALIZATE

WWF a facilitat procese de dialog și consultări care au reunit fermieri și experți pentru a înțelege mai bine riscurile climatice și a dezvolta în comun răspunsuri, ținând cont de contextul problematic în care pierderea biodiversității pe terenurile agricole și constrângerile legate de piață erodează deja viabilitatea fermelor.

Rezultatele și învățămintele-cheie includ:

- o înțelegere îmbunătățită a riscurilor climatice și a opțiunilor de adaptare prin soluții bazate pe natură în rândul participanților, cu confirmarea, la fiecare interacțiune, a persistenței lacunelor în cunoștințe și în modalitățile de suport
- un interes puternic din partea fermierilor pentru adoptarea unor practici ce sporesc reziliența fermelor, combinat cu o identificare clară a barierelor precum costurile, accesul la cunoștințe și servicii de consiliere și complexitatea administrativă
- nevoia de o mai bună aliniere între știință, politică și practici agricole, perspectivele fermierilor (în special cele ale fermierilor mici și familiari) trebuind să fie mai bine reflectate în discuțiile privind securitatea alimentară, viabilitatea economică, accesul pe piață și adaptarea la schimbările climatice
- recunoașterea necesității unor soluții integrate și incluzive, care să lege adaptarea la schimbările climatice de sănătatea solului, gestionarea apei, biodiversitate și viabilitatea pe termen lung a fermelor
- terenurile agricole și practicile agricole cu Înaltă Valoare Naturală beneficiază încă de subvenții publice, dar există probleme de design al politicilor privind zonele eligibile, în timp ce alte măsuri pentru redresarea și protejarea biodiversității și a serviciilor ecosistemice din ferme sunt încă foarte slabe și insuficiente pentru provocările climatice actuale și viitoare
- producătorii mici încă sunt abordați ca un punct slab al sectorului agricol din România, în cadrul politicilor publice

Eforturile noastre depuse de-a lungul anilor au contribuit la consolidarea fundamentului pentru un sistem alimentar mai rezilient, incluziv și sustenabil, subliniind în același timp importanța abordărilor centrate pe fermieri în politicile și practicile privind clima și biodiversitatea.

© Vlad Dumitrescu / WWF-Romania

1.D PAȘII URMĂTORI

Următoarele faze se vor concentra pe menținerea unui dialog activ cu fermierii pe teren, canalizarea nevoilor și punctelor forte ale acestora în discuțiile privind politicile, trecând în același timp la implementare și extindere.

Prioritățile cheie includ:

- creșterea înțelegerii efectelor pozitive ale biodiversității asupra terenurilor și producției agricole, în rândul fermierilor
- sprijinirea adoptării și răspândirii la scară largă a unor practici agricole rezistente la schimbările climatice și prietenoase cu biodiversitatea, adaptate condițiilor locale
- menținerea și consolidarea sprijinului public pentru terenurile agricole cu Înaltă Valoare Naturală și pentru producătorii mici și familiali, sporind în același timp accesul la piață și oportunitățile pentru acest segment
- îmbunătățirea accesului la servicii de consiliere, instrumente și finanțare echitabilă pentru fermieri, în special în rândul fermelor mici și de familie
- integrarea mai sistematică a cunoștințelor și nevoilor fermierilor, în special ale celor mici și familiali, în politicile naționale privind clima și agricultura
- consolidarea colaborării dintre cercetare, instituțiile publice și comunitățile agricole

Viziunea pe termen lung este un sistem alimentar în care fermierii sunt echipați, sprijiniți și stimulați să se adapteze la schimbările climatice, menținând în același timp productivitatea, protejând biodiversitatea și asigurând reziliența pe termen lung.

2 POLENIZATORII AU CÂȘTIGAT VIZIBILITATE PUBLICĂ ȘI TRACȚIUNĂ POLITICĂ ÎN ROMÂNIA

O inițiativă integrată a conectat știința, cetățenii, tinerii, experții și instituțiile publice

2.A CONTEXT ÎNȚIAL

În ciuda rolului lor esențial în producția alimentară și sănătatea ecosistemelor, polenizatorii din România s-au confruntat cu presiuni tot mai mari din cauza utilizării pesticidelor, a pierderii habitatului și a lipsei unor acțiuni politice coordonate. Nu există o abordare națională integrată pentru conservarea polenizatorilor, iar conștientizarea publică a rămas limitată, adesea concentrată doar pe albine, mai degrabă decât pe diversitatea mai largă a polenizatorilor sălbatici.

2.B ABORDAREA STRATEGICĂ A WWF

Abordarea s-a concentrat pe:

- construirea unei coaliții largi între societatea civilă, cercetare și agricultură
- generarea de dovezi științifice privind statutul și riscurile la adresa polenizatorilor
- mobilizarea cetățenilor, inclusiv a tinerilor, în jurul protecției polenizatorilor
- implicarea factorilor de decizie politică pentru a deschide un dialog bazat pe știință privind soluțiile integrate propuse, ce vizează speciile de polenizatori care au nevoie de protecție în România („specii-umbrelă”)

2.C SITUAȚIA ACTUALĂ ȘI PROGRESSELE REALIZATE

Activitatea WWF privind polenizatorii a mobilizat cetățeni, experți și instituții în jurul necesității unui plan național de acțiune pe această temă, aliniat cu Noul Pact UE pentru Polenizatori.

Printre rezultatele-cheie se numără:

- **mobilizarea sprijinului și a conștientizării publicului**, inclusiv printr-o petiție națională cu peste 14.000 de semnături și 5.000 de mesaje care solicită acțiune politică
- **înființarea primei platforme coordonate a societății civile privind polenizatorii**, reunind organizații și experți din domeniul cercetării, agriculturii și biodiversității
- **generarea de noi dovezi științifice**, inclusiv cercetări de teren care detectează utilizarea ilegală a pesticidelor și identifică speciile prioritare pentru conservare
- **deschiderea unui dialog politic la nivel central**, inclusiv primele mese rotunde guvernamentale privind polenizatorii, găzduite de Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă din cadrul Guvernului României
- **implicarea tinerilor și a societății civile** prin inițiative precum Manifestul Tinerilor pentru Polenizatori

Din 2025, WWF a început, de asemenea, să dezvolte parteneriate locale în București **pentru a crea habitate pentru polenizatori, împreună cu companii și organizații locale**, conectând acțiunile locale cu prioritățile politicilor europene, cum ar fi Noul Pact pentru Polenizatori, Strategia UE pentru Biodiversitate 2030 și Legea de Restaurare a Naturii. Prima intervenție a avut loc în grădina Muzeului Hărților din București, un spațiu verde de aproximativ 400 m² îngrijit de Club Clorofila, unde plantele perene existente au fost reorganizate și completate cu peste 50 de plante perene suplimentare și 135 de bulbi de primăvară cu valoare ecologică pentru polenizatori.

Toate aceste eforturi au contribuit la construirea bazelor pentru o abordare națională mai integrată a conservării polenizatorilor, combinând știința, implicarea publică, dialogul politic și crearea de habitate locale.

2.D PAȘII URMĂTORI

Următoarea fază se concentrează pe transformarea mobilizării publice și a dovezilor în politici și acțiuni practice.

Prioritățile cheie includ:

- continuarea promovării unui plan național de acțiune integrat și bazat pe informații științifice pentru polenizatori
- extinderea cercetării privind prezența pesticidelor în mediu prin prelevarea de polen
- dezvoltarea inițiativelor de implicare a cetățenilor și a științei cetățenești
- extinderea plantărilor prietenoase cu polenizatorii în București și în alte zone urbane, prin parteneriate locale care pot forma treptat o rețea conectată de habitate pentru diferite specii de polenizatori
- lansarea de instrumente digitale care conectează plantele, polenizatorii, alimentele și acțiunea cetățenească
- menținerea unei platforme multidisciplinare a societății civile capabile să sprijine cercetarea, comunicarea, monitorizarea și dialogul instituțional

Viziunea pe termen lung este o abordare națională integrată a conservării polenizatorilor, care să țintească agricultura, pesticidele, spațiile verzi urbane, cercetarea, educația și participarea publicului.

3 ACHIZIȚIILE PUBLICE VERZI DE ALIMENTE AU CONTRIBUIT LA SCHIMBAREA SISTEMELOR ALIMENTARE PUBLICE CĂTRE CALITATE ȘI SUSTENABILITATE

Criteria calitate-preț introduse pentru alimentele școlare, în beneficiul copiilor, producătorilor și comunităților

3.A CONTEXT INIȚIAL

Achizițiile publice de alimente în România au fost în mod tradițional dominate de criteriul celui mai mic preț. În programe precum Programul pentru Școli („Laptele și cornul”) sau Masă sănătoasă, în spitale, unități militare, cantine sociale etc., instituțiile publice au favorizat adesea alimentele neadaptate la realitățile locale și sezoniere, transportate pe distanțe lungi, de calitate îndoielnică și asociate cu ambalaje inutile și deșeuri de plastic.

Deși îndrumările europene privind achizițiile publice verzi existau de ani de zile, implementarea în România a rămas limitată. Autoritățile publice adesea nu aveau încredere, instrumente practice și exemple, în timp ce producătorii locali nu erau conștienți de această piață sau se confruntau cu bariere în accesarea contractelor publice.

3.B ABORDAREA STRATEGICĂ A WWF

WWF-România a lucrat pentru a demonstra că achizițiile publice de alimente pot sprijini diete mai sănătoase, producătorii locali, lanțuri scurte de aprovizionare și în final un sistem alimentar mai sustenabil.

Abordarea s-a concentrat pe:

- schimbarea criteriilor de achiziții de la cel mai mic preț la evaluarea calitate-preț în Programul pentru Școli național
- sprijinirea autorităților locale în elaborarea unor criterii ecologice practice
- instruirea atât a autorităților contractante, cât și a furnizorilor de alimente
- utilizarea proiectelor-pilot locale pentru a fundamenta schimbările de politici la nivel național, inclusiv primul Plan Național pentru Achiziții Ecologice (2025-2030)

WWF a colaborat cu parteneri, inclusiv Municipiul Brașov, Agenția Metropolitană Brașov, Cooperativa BioCarpathia, Consiliul Județean Sibiu și Municipiul Sibiu, pentru a consolida capacitățile și a testa și extinde soluții practice.

3.C SITUAȚIA ACTUALĂ ȘI PROGRESSELE REALIZATE

Brașovul a devenit primul oraș din România care a preluat Programul pentru Școli de la Consiliul Județean și a introdus criteriile calitate-preț pentru achizițiile de alimente. Criteriile au inclus:

- cel puțin 10% produse certificate organic
- cel puțin 30% produse de la producători locali, fermieri, cooperative sau asociații
- cel puțin 10% produse furnizate prin lanțuri scurte de distribuție

Acest lucru a permis, pentru prima dată, unui producător local cu produse lactate certificate organic de înaltă calitate (Cooperativa BioCarpathia) să acceseze programul.

În anul școlar 2021-2022, peste 22.200 de copii din Brașov au primit alimente mai bune: mai sănătoase pentru copii, mai bune pentru natură și pentru comunitățile locale.

În 2023, Brașovul a introdus, de asemenea, măsuri educaționale legate de conștientizarea alimentară. Copiii din școlile și grădinițele publice și private acreditate au fost invitați să viziteze fermele care furnizează alimente prin intermediul Programului pentru Școli, aproximativ 5.000 de copii beneficiind de aceste activități educaționale.

La nivel național, Ministerul Agriculturii a adoptat raportul calitate-preț în documentația-standard pentru Programul pentru Școli și a introdus criteriile de calitate legate de schemele de certificare a alimentelor și lanțurile de aprovizionare. Această schimbare are un impact potențial asupra a peste 1,9 milioane de beneficiari în fiecare an școlar.

WWF a oferit, de asemenea, cursuri de formare specializate pentru aproape 200 de funcționari publici și producători de alimente din județele Brașov și Sibiu, cu un feedback pozitiv covârșitor. Eforturile de conștientizare au ajuns până în prezent la peste 24.000 de persoane, în timp ce aproximativ 2.000 de persoane au interacționat online cu WWF pe această temă, dovedind că alimentele servite prin intermediul instituțiilor publice sunt de mare relevanță pentru public.

3.D PAȘII URMĂTORI

Următoarea prioritate este trecerea de la oportunitățile legislative și îmbunătățirile deja realizate la implementarea practică pe scară largă la nivel local.

Direcțiile-cheie includ:

- sprijinirea autorităților publice în aplicarea cu încredere și în mod consecvent a criteriilor de achiziții publice ecologice
- sprijinirea producătorilor locali pentru a înțelege și a accesa sistemele de achiziții publice
- crearea de oportunități în care autoritățile contractante și furnizorii se pot întâlni, învăța și rezolva împreună barierele practice
- îmbunătățirea în continuare a orientărilor și legislației naționale prin consultarea cu instituții, ONG-uri, producători, cercetători și întreprinderi locale

În ciuda progreselor, bariere majore trebuie încă rezolvate - capacitate limitată de implementare, reticență instituțională, proceduri complexe, bugete insuficiente, cerințe de ambalare și alte discrepante legislative care descurajează și îndepărtează producătorii locali și un decalaj între noile obiective ecologice și gradul de pregătire din piață.

Viziunea pe termen lung este un sistem alimentar public care să sprijine sănătatea copiilor și a grupurilor vulnerabile, economiile locale, agricultura responsabilă și obiectivul de reducere a impactului negativ asupra mediului.

4 DEZVOLTAREA LOCALĂ BAZATĂ PE NATURĂ A CORELAT CONSERVAREA CU VALOAREA GENERATĂ DE COMUNITĂȚILE LOCALE

Inițiativele locale au demonstrat cum conservarea poate sprijini mijloacele de trai durabile și valoarea comunității

4.A CONTEXT INIȚIAL

Zonele rurale din România se confruntă adesea cu declinul economic, emigrare și oportunități limitate pentru educație, dezvoltare profesională și diversificarea veniturilor. În același timp, multe dintre aceste zone găzduiesc o parte valoroasă din patrimoniul natural și cultural al țării, menținut prin practici tradiționale de utilizare a terenurilor, cum ar fi agricultura la scară mică, pastoralismul, meșteșugurile și silvicultura tradițională.

În ciuda acestui fapt, conservarea naturii, producția alimentară locală și realitățile economice sunt acum deconectate. Micii producători și comunitățile rurale care mențin zone bogate în biodiversitate nu au beneficiat (în mod consistent și predictibil) de valoarea pe care o generează, inclusiv prin producția alimentară, practicile tradiționale și menținerea serviciilor ecosistemice. Cadrele de politici și finanțare au oferit un sprijin limitat pentru economiile alimentare locale și mijloacele de trai bazate pe natură. Drept urmare, conservarea a fost adesea percepută ca o constrângere mai degrabă decât ca o oportunitate, iar generațiile mai tinere au avut puține stimulente și aproape niciun sprijin pentru a rămâne, cultiva, dezvolta o mică afacere sau a investi în aceste zone.

4.B ABORDAREA STRATEGICĂ A WWF

WWF a sprijinit și a co-dezvoltat alături de actori locali modele practice care leagă conservarea cu valoarea economică locală, precum ecoturismul, rețele de produse locale, parteneriate comunitare și antreprenariat bazat pe natură.

Abordarea s-a concentrat pe:

- construirea unor parteneriate pe termen lung între administratorii ariilor protejate, autoritățile locale, ONG-uri și antreprenorii locali
- dezvoltarea de strategii la nivel de eco-destinație, înrădăcinate în biodiversitate și patrimoniul cultural
- sprijinirea lanțurilor valorice locale (alimente, meșteșuguri, servicii turistice)
- crearea de structuri de guvernare locală și mărci comune
- investiții în infrastructuri ecoturistice locale
- conectarea inițiativelor de conservare (de exemplu, reintroducerea și protejarea speciilor sălbatice precum zimbrul, protejarea habitatelor) cu oportunități economice

4.C SITUAȚIA ACTUALĂ ȘI PROGRESSELE REALIZATE

În cadrul acestor inițiative, WWF a lucrat nu doar la proiecte individuale, ci și la construirea de sisteme locale funcționale, conectarea actorilor, crearea de standarde comune și conectarea conservării cu oportunități economice viabile.

Rezultatele-cheie includ:

- Desemnarea destinațiilor bazate pe natură: recunoașterea oficială a EcoMaramureșului (2014) și a Colinelor Transilvaniei (2022), care au stabilit cadre pe termen lung pentru dezvoltarea durabilă în peisaje extinse, protejate
- Sisteme și parteneriate locale: colaborări durabile între administrațiile ariilor protejate, autoritățile locale, ONG-uri și antreprenori pentru a gestiona destinațiile și a menține biodiversitatea, patrimoniul cultural și identitatea locală
- Investiții pentru diversificarea economică durabilă: observatoare peisagistice, centre de informare turistică, peste 500 km de trasee de ciclism și mers pe jos, alături de o rețea locală de ecoturism în creștere (peste 80 de membri) care susține servicii, produse și experiențe inspirate din, și bazate pe natură și cultură
- Branduri locale și guvernanta: crearea și înregistrarea brandului „Colinele Transilvaniei” și contribuția la înființarea unei asociații locale pentru a gestiona destinația și standardele acesteia, crearea de mărci pentru produse alimentare locale
- Modele economice bazate pe comunitate: inițiative precum WeWilder, care demonstrează modul în care acțiunile de conservare (cum este reintroducerea zimbrilor în mediul natural) pot ancora și revigora economiile locale, generând venituri, locuri de muncă și noi parteneriate cu producătorii locali
- Implicarea și conștientizarea publicului: inițiative precum expoziții itinerante despre natură în comunitățile rurale sau Caravana Dunării (2015) prin comunitățile dunărene, implicând locuitorii prin educație interactivă și contribuind la consolidarea sprijinului pentru protejarea naturii și restaurarea ecologică

Aceste eforturi au contribuit la re poziționarea conservării ca motor al dezvoltării locale, demonstrând că biodiversitatea, peisajele și patrimoniul cultural pot genera valoare tangibilă. În același timp, au scos la iveală limitări structurale, în special o guvernanta slabă, o finanțare fragilă și medii politice care nu susțin încă pe deplin modelele economice bazate pe comunitate.

4.D PAȘII URMĂTORI

Următoarea fază se concentrează pe consolidarea și scalarea acestor modele dincolo de zonele-pilot.

Prioritățile-cheie includ:

- consolidarea mecanismelor de guvernare și finanțare pe termen lung pentru managementul ecodestinațiilor
- sprijinirea antreprenorilor, producătorilor și furnizorilor de servicii locali pentru a se dezvolta în contextul unor cadre durabile de lucru
- îmbunătățirea condițiilor politice și legislative pentru economiile rurale bazate pe active naturale și culturale
- asigurarea faptului că turismul și dezvoltarea locală rămân în limitele ecologice și nu duc la supraexploatare

Viziunea pe termen lung este reprezentată de peisaje rurale în care conservarea naturii, identitatea locală și oportunitățile economice se consolidează reciproc, creând comunități vii, bazate pe natură.

5 PLĂȚILE PENTRU SERVICIILE ECOSISTEMICE AU DEMONSTRAT MODELE INOVATOARE DE FINANȚARE PENTRU CONSERVARE

Primele scheme au testat modul în care beneficiile naturii pot fi recunoscute și susținute de cei care depind de ele

5.A CONTEXT INIȚIAL

Eforturile de conservare duc adesea lipsă de mecanisme de finanțare durabile care să recompenseze comunitățile și administratorii de terenuri pentru buna gestionare a acestora. Deși Plățile pentru Serviciile Ecosistemice (PES) și alte scheme de finanțare durabilă au câștigat o atenție tot mai mare la nivel internațional, România nu avea experiență practică în aplicarea lor în peisaje rurale, zone protejate sau ecosisteme legate de apă. De asemenea, a existat un interes tot mai mare pentru managementul integrat al bazinelor hidrografice, dar puține mecanisme de finanțare care să sprijine implementarea pe teren.

5.B ABORDAREA STRATEGICĂ A WWF

WWF a pilotat scheme PES pentru a lega beneficiile ecosistemice de stimulente financiare, testând în același timp modul în care se pot construi relații între cei care mențin serviciile ecosistemice și cei care beneficiază de acestea.

Abordarea s-a concentrat pe:

- demonstrarea mecanismelor PES în diferite contexte locale, inclusiv zone umede, arii protejate și peisaje comunitare
- construirea încrederii între furnizorii de servicii ecosistemice și beneficiari
- conectarea conservării cu dezvoltarea locală și oportunitățile de trai
- plasarea finanțării inovatoare a conservării pe agenda instituțională și creșterea gradului de conștientizare în rândul factorilor de decizie politică

5.C SITUAȚIA ACTUALĂ ȘI PROGRESSELE REALIZATE

WWF a pilotat primele scheme de Plăți pentru Servicii Ecosistemice (PES) din România, demonstrând modul în care beneficiile ecosistemice pot fi legate de stimulente financiare.

Rezultatele-cheie includ:

- **implementarea primei scheme PES într-o fermă piscicolă românească**, la Ciocănești, județul Călărași, care leagă măsurile de acvacultură durabilă cu conservarea păsărilor într-un sit Natura 2000, menținând în același timp activitatea economică
- **dezvoltarea unui fond local de conservare în Maramureșul Istoric**, susținut de operatori locali și cetățeni, **finanțând inițiative precum traseul tematic „Poteca de povești” din Pădurea Crăiască**, construit cu meșteri locali și tineri
- **facilitarea relațiilor dintre furnizorii de servicii ecosistemice** (comunități locale, administratori de terenuri, actori din ariile protejate) și beneficiari (întreprinderi, vizitatori, utilizatori ai serviciilor ecosistemice)
- **recunoașterea internațională a schemei PES din Maramureș** ca exemplu de bună practică pentru valorificarea ariilor protejate și a finanțării biodiversității
- **o recunoaștere sporită a serviciilor ecosistemice ca active economice valoroase** în cadrul politicilor și al discursului public

Aceste proiecte-pilot au arătat că comunitățile locale pot fi recompensate pentru menținerea ecosistemelor, subliniind totodată complexitatea scalării unor astfel de mecanisme.

5.D PAȘII URMĂTORI

Următorul pas este trecerea de la proiectele-pilot la cadre de finanțare mai stabile.

Prioritățile-cheie includ:

- promovarea mecanismelor de finanțare PES și bazate pe natură la nivel național
- implicarea instituțiilor guvernamentale și a actorilor financiari în scalarea finanțării conservării
- valorificarea lecțiilor învățate din proiectele-pilot locale pentru a concepe programe de finanțare practice, stabile și credibile
- consolidarea fezabilității juridice, administrative, financiare, sociale pentru schemele viitoare de finanțare
- sprijinirea relațiilor pe termen lung dintre furnizorii de servicii ecosistemice și beneficiari

Viziunea pe termen lung este un sistem în care gestionarea naturii este recunoscută, finanțată și împărțită în mod echitabil între cei care mențin serviciile ecosistemice și cei care beneficiază de acestea.

6 EDUCAȚIA DE MEDIU A CONTRIBUIT LA INTEGRAREA SUSTENABILITĂȚII ȘI A CETĂȚENIEI ACTIVE ÎN ȘCOLI ȘI COMUNITĂȚI

Instrumentele educaționale și programele pentru tineret au sprijinit cetățenia activă pentru natură

6.A CONTEXT INIȚIAL

Educația de mediu în România a fost inegală și fragmentată, în mare parte bazată pe proiecte și slab integrată în sistemul educațional formal. Profesorilor le lipsesc adesea instrumente practice, instruire și încredere pentru a aborda subiecte complexe precum biodiversitatea, clima, sistemele alimentare și consumul durabil. În același timp, elevii au avut oportunități limitate de a conecta învățarea cu acțiunile din viața reală din comunitățile lor.

Acest lucru a dus la o conștientizare scăzută privind natura, tradusă într-o atitudine pasivă și la un decalaj între cunoaștere și acțiune, în special în ceea ce privește alegerile cotidiene legate de alimente, deșeuri, utilizarea resurselor și participarea civică pentru bunăstarea comunității.

6.B ABORDAREA STRATEGICĂ A WWF

WWF-România a lucrat pentru a muta educația de mediu de la activități izolate la abordări mai structurate și scalabile, care leagă cunoașterea de acțiune.

Abordarea s-a concentrat pe:

- dezvoltarea unor programe școlare și resurse didactice practice aliniate cu educația pentru dezvoltare durabilă
- instruirea și sprijinirea profesorilor ca multiplicatori ai schimbării
- combinarea învățării în sala de clasă cu activități experiențiale și în aer liber
- crearea de programe pentru tineret care să permită participarea susținută, inițiativa și acțiunea locală
- conectarea educației cu teme mai largi, cum ar fi sistemele alimentare, biodiversitatea și clima
- contribuirea la dialogul politic și la inițiativele naționale pentru consolidarea integrării educației de mediu

6.C SITUAȚIA ACTUALĂ ȘI PROGRESSELE REALIZATE

Activitatea WWF în domeniul educației de mediu a contribuit la construirea unei generații de profesori, elevi și tineri cetățeni mai bine echipați pentru a înțelege și a acționa pentru natură.

Rezultatele-cheie includ:

- **Programe educaționale la nivel de sistem:** dezvoltarea și implementarea programului „Școli verzi”, care a ajuns la peste 120 de clase din 41 de județe, cu peste 1.200 de profesori instruiți și peste 1.500 de elevi implicați, alături de materiale didactice digitale utilizate pe scară largă
- **Integrarea în procesele educaționale naționale:** contribuție la inițiative naționale precum „Săptămâna verde”, precum și participarea la grupuri de lucru pentru educație climatică, contribuind la apropierea subiectelor de mediu de învățământul obișnuit
- **Capacitatea profesorilor și efectul multiplicator:** programele și resursele de formare au permis profesorilor să integreze biodiversitatea, sistemele alimentare și sustenabilitatea în predarea de zi cu zi, atât în sălile de clasă, cât și în medii outdoor
- **Diverse formate de învățare și activități de informare:** kituri educaționale (de exemplu, Cartea Mării Negre), cluburi de tineret pentru natura sălbatică, programe internaționale (ESFALP) și inițiative practice au conectat elevii cu probleme reale de mediu din diferite regiuni
- **Instrumente creative și accesibile pentru descoperirea naturii:** seria de benzi desenate „Dincolo de orizont” a tradus biodiversitatea, viața rurală și conservarea în narațiuni accesibile și rute de descoperire în zone bogate din punct de vedere al biodiversității și culturii (Colinele Transilvaniei, Carpații de Sud-Vest și Maramureșul Istoric).
- **Implicarea tinerilor și acțiune civică:** programe precum Patrula Zero Plastic, inițiativele climatice ale tinerilor și proiectele de acțiune locală au permis tinerilor să conceapă și să implementeze soluții relevante în comunitățile lor

Aceste eforturi au contribuit la trecerea educației de mediu de la conștientizare la acțiune într-un cadru coerent și susținut, creând legături mai puternice între cunoștințe, comportament și implicarea comunității la nivelul alegerilor cotidiene legate de hrană, consumului, protecției naturii și utilizării resurselor.

6.D PAȘII URMĂTORI

Următoarea fază se concentrează pe trecerea de la programe de succes la integrarea sistemică și impactul pe termen lung.

Prioritățile-cheie includ:

- consolidarea sistemelor de formare a cadrelor didactice pentru a asigura dezvoltarea continuă a capacităților și sprijin
- extinderea oportunităților de învățare experiențială și comunitară care să conecteze elevii cu provocările de mediu din lumea reală
- conectarea mai puternică a educației cu sistemele alimentare, alegerile de consum și acțiunile comunitare locale
- consolidarea colaborării dintre instituțiile de învățământ, ONG-uri și autoritățile publice pentru a susține și scala impactul
- extinderea seriei de benzi desenate „Dincolo de orizont” în noi zone bogate în biodiversitate și tradiții (Delta Dunării, Munții Apuseni)

Viziunea pe termen lung este un sistem educațional (formal și nonformal) în care înțelegerea și atașamentul față de mediu, responsabilitatea și acțiunea sunt integrate transversal în toate subiectele, generațiile și comunitățile.

PROVOCĂRI SISTEMICE VIITOARE

© Bogdan Comănescu

În ciuda progreselor tangibile la nivel pilot și local, constrângerile structurale din România continuă să limiteze scalarea și impactul la nivel de sistem:

- capacitate administrativă limitată și adoptarea inegală a achizițiilor publice de alimente sustenabile în cadrul municipalităților, școlilor și spitalelor, în ciuda cadrelor UE favorabile
- bariere structurale și de piață cu care se confruntă fermierii predominant mici din România, care le limitează participarea la lanțurile valorice scurte și la piețele publice sau comerciale
- fragilizarea lanțurilor valorice scurte (din cauza inacțiunii instituționale și a dominației crescânde a lanțurilor alimentare lungi și a sistemelor mari de comerț cu amănuntul care concurează la preț) generează probleme de acces pe piață pentru producătorii locali și mici și îngreunează, în oglindă, accesul la produse locale în rândul consumatorilor
- absența unei abordări naționale coerente privind protecția polenizatorilor, cu măsuri slabe și fragmentate în agricultură, reglementarea pesticidelor, gestionarea spațiilor verzi urbane și politicile de conservare a naturii

- sisteme fragile de guvernare locală și finanțare insuficientă pe termen lung pentru economiile rurale bazate pe natură, în special în zonele cu Înaltă Valoare Naturală și Natura 2000
- dezvoltare în stadiu incipient și instituționalizare limitată a instrumentelor noi de finanțare a conservării, inclusiv Plățile pentru Servicii Ecosistemice (PES), în cadrul cadrelor naționale de finanțare
- integrarea inegală a educației de mediu, alimentare, de consum și a schimbării comportamentale în educația formală, programele de conștientizare publică și inițiativele comunitare

Luată împreună, aceste provocări demonstrează că schimbarea de tip transformațional din România depinde de alinierea politicilor naționale și UE cu capacitatea locală de implementare, consolidarea instituțiilor, asigurarea unei finanțări previzibile și integrarea parteneriatelor pe termen lung la nivel teritorial, mergând pe principiul incluziunii, transparenței, echității și responsabilității față de generațiile următoare.

PRIVIND ÎN PERSPECTIVĂ

Bazându-se pe soluții locale dovedite și parteneriate de lungă durată, WWF se va concentra pe conectarea reformei politicilor cu implementarea pe teren pentru a realiza o schimbare sistemică în întreaga țară.

DIRECȚIILE STRATEGICE CHEIE INCLUD:

1 EXTINDEREA ACHIZIȚIILOR PUBLICE VERZI/ECOLOGICE

Consolidarea implementării achizițiilor publice durabile în instituțiile publice și conectarea cererii din școli, spitale și servicii sociale cu producătorii locali și fermierii care aplică practici durabile

2 INTEGRAREA PROTECȚIEI POLENIZATORILOR ÎN CĂDRUL POLITICILOR AGRICOLE ȘI NAȚIONALE

Promovarea reducerii pesticidelor, a protecției și recreării habitatelor și a schemelor de agromediu aliniate cu obiectivele PAC și de biodiversitate ale UE

3 SUSȚINEREA PRODUCĂTORILOR LA SCARĂ MICĂ ȘI CONSOLIDAREA LANȚURILOR VALORICE LOCALE/SCURTE

Îmbunătățirea practicilor la nivel de fermă, a calității și diversificării produselor, a organizării colective și a accesului la piețe stabile, testând în același timp noile principii europene Bauhaus pentru transformarea mediilor alimentare urbane

4 CONSOLIDAREA ECONOMIILOR ȘI GUVERNANȚEI LOCALE BAZATE PE NATURĂ

Consolidarea economiilor rurale locale, a leadership-ului comunitar și a modelelor de guvernare teritorială care integrează conservarea cu dezvoltarea rurală

5 EXTINDEREA MECANISMELOR DE FINANȚARE PENTRU GESTIONAREA NATURII

Extinderea PES și a stimulentele complementare și integrarea acestora în politicile naționale, instrumentele Politicii Agricole Comune și implicarea sectorului privat

6 INTEGRAREA EDUCAȚIEI, COMPORTAMENTULUI ȘI ALEGERILOR DE CONSUM

Conectarea educației de mediu și a conștientizării alimentare cu consumul de zi cu zi, sănătate și acțiune comunitară în România, la nivel urban și rural

PARTENERII NOȘTRI ÎN ACEASTĂ CĂLĂTORIE DE 20 DE ANI

În acești 20 de ani de activitate am avut alături parteneri de nădejde din organizații și instituții publice, cărora le mulțumim pentru pasiunea și cunoștințele pe care le pun în slujba binelui comun, pentru încrederea și deschiderea de a lucra împreună.

Printre aceștia menționăm:

Administrația Națională de Meteorologie, Agenția Metropolitană Brașov, Asociația APAVIE, Asociația de Ecoturism din România, Asociația Eco Ruralis, Asociația Ecologic, Asociația Ecotur Sibiu, Asociația Hosman Durabil, Asociația Județeană de Turism Sibiu, Asociația Mioritics, Asociația Monumentum, Asociația Română de Meteorologie Aplicată și Educație, Asociația Ruralis, Asociația Viitor Plus, Atelier Vast, Biserica Evanghelică din România, British Council, Cărturești, Catleya, Centrul de Ecologie și Turism Maramureș, Club Clorofila, Consiliul Județean Sibiu, Cooperativa BioCarpathia, Editura Vellant, EPC Consultanță de Mediu, Federația Asociațiilor Apicole din România (ROMAPIS), Ferma piscicolă Ciocănești, Festool, Feydom, FOR Design, FORONA, Fundația ADEPT Transilvania, Fundația Mihai Eminescu Trust (MET), Fundația Noi Orizonturi, GAL Asociația Transilvana Brașov Nord, GAL Dealurile Târnavelor, GAL Microregiunea Hârtibaciu, GAL Podișul Mediașului, Grădina Botanică “D. Brândză” București, Green Mogo, Institutul de Bioresurse Alimentare București, JDA Consult, Liceul Tehnologic Ocna Șugatag, Madrugada, Makita, MaramureșInfoturism, Mare Nostrum, Matius Studio, Muzeul Hărților, Ocolul Silvic Mara, Parcul Natural Munții Maramureșului, Pensiunile și tur operatorii care au contrastat/contribuit în schema PES din Maramureș, Photolife, Platforma de crowdfunding „We are here”, Primăria Municipiului Brașov, Primăria Municipiului Sibiu, Primăria Ocna Șugatag, România Sălbatică, Romstal, Rothoblaas, Rubio Monocoat, Saint Gobain Glass, Seneca, Simplicity Travel, Syncro Soft, Tecade, Tehnica Schweis, Tukuma, Universitatea București, Velux, Welde, WeMat Global

 | **20 ANI**
ÎN ROMÂNIA